

Novinarstvo je zanat, piše dr Thomas Brey, autor udžbenika "Kvalitetno novinarstvo u jugoistočnoj Europi - Hrvatska", čije je dvojezično (hrvatsko-njemačko) izdanje 20. svibnja predstavljeno u Društvu sveučilišnih nastavnika u Zagrebu. To je obrt u kojemu se ključna znanja i vještine mogu naučiti. Pravila tog obrta, kao i "ručne vještine" koje se mogu naučiti, Brey je izložio na 235 stranica knjige kakvu dosad na ovim prostorima nismo imali. Nakladnik knjige je Zaklada Friedrich Naumann za slobodu Zapadni Balkan. Uz nešto nezaobilaznih teorijskih razmatranja o mijenama suvremenog novinarstva (koje su zbog tehnološkog napretka brže nego ikad u povijesti) te o važnosti slobodnog i kritičnog novinarstva za demokratsko društvo, najveći dio knjige čine primjeri iz prakse i svojevrsni praktikum.

Ideja za nastanak knjige proizašla je iz autorova dugogodišnjeg bavljenja područjem jugoistočne Europe. Thomas Brey doktorirao je na Sveučilištu Bohnum 1979. godine, na temi jugoslavenskog samoupravnog socijalizma i njegove recepcije u Njemačkoj, a radio je i kao voditelj regionalnog ureda njemačke tiskovne agencije DPA za jugoistočnu Europu (2012. - 2018.), pa poznaje i ovu regiju i njeno novinarstvo kao vlastiti džep. Uz to je kao šef regionalnog ureda DPA po prirodi posla svakodnevno godinama pratio rad svih ovdašnjih medija, sakupivši golemu arhivu koja mu je pomogla u pisanju udžbenika.

U uvodu knjige autor objašnjava razliku svoje metode u odnosu na dosadašnje zapadne udžbenike namijenjene ovoj regiji - oni su polazili od primjera vlastitog (zapadnog) novinarstva, Brey je dugo pratio naše (i regionalno) novinarstvo pa je svoju knjigu izgradio na analizi i kritici regionalne profesionalne prakse.

Autor analizira posljedice sveopće digitalizacije, ali i pandemije COVID-19: pad naklada i promjenu strukture medijskog svijeta, te opisuje rješenja i izlaze. Primjerice, precizno zakonsko reguliranje i plaćanje sadržaja nakladnicima od strane distributera poput Facebooka i Googlea. Načelo "content is free" je, smatra on, pogrešno i štetno. Detaljno je opisan i incestuozni odnos politike i velikog dijela medija u regiji. Opi-

sana je i "unutarnja logika interneta koja pospješuje proizvodnju i širenje lažnih vijesti (fake news). U četvrtom poglavlju knjige iznesene su osnove novinarstva i klasične novinarske forme (vijest, komentar, reportaža, intervju itd). U odnosu na klasičnih 5w za vijesti, Brey ih navodi čak 8: Tko (who) je što učinio, tko što planira? Što (what) se dogodilo, što će se dogoditi? Kada (when) se nešto dogodilo, kada se nešto treba dogoditi? Gdje (where) se događa priča, je li ona doživljena ili će tek biti doživljena? Kako (how) se dogodilo ili što dalje? Zašto (why) će se nešto dogoditi, zašto se nešto treba dogoditi ili zašto se dogodilo? Odakle (where from) potječe informacija ili izvor? Koje će posljedice sve to imati (what will be the consequences)? Najbitnija, upravo supstancijalna pitanja kad je riječ o novinarskom pozivu, Brey definira ovako: "Kako da napišem privlačan naslov? Kako uspjeti uvući čitatelja u svoj tekst od naslova do teazera? Kako da napišem portret, uzbudljiv izvještaj? Kako postupam s izvorima? Kako mogu prevesti kompliciranu temu na općenito razumljiv jezik? Razumiju li moja majka, susjeda, djevojka, službenica u supermarketu ili službenik na benzinskoj pumpi moje izvještaje? Jesu li dovoljno bliski interesima ljudi?". I u tim je rečenicama, zapravo, sadržana bit ovoga posla: svaki novinar koji drži do svoga zanata trebao bi si ih postavljati od prvog teksta do

Detaljno je opisan i incestuozni odnos politike i velikog dijela medija u regiji. Opisana je i unutarnja logika interneta koja pospješuje proizvodnju i širenje lažnih vijesti

mirovine. Jer to je posao u kojemu je svaki novi dan novi početak. "Novinar bi se svaki dan trebao pitati: Što moj tekst donosi prosječnom čitatelju - slušatelju ili gledatelju? Koju osobnu dodanu vrijednost korisnik postiže mojim izvješćem? Kako mogu prevesti komplicirane političke, ekonomske

ili znanstvene kontekste na jezik koji je lako razumjeti?", misli Brey. U knjizi je doista cijelo more praktičnih, primjenjivih i na iskustvu zasnovanih savjeta. Na konkretna pitanja on daje konkretne odgovore. Analiziraju se i stil, korištenje pridjeva, pravna utemeljenost tvrdnji iznesenih u člancima, odgovornost prema činjenicama, pravo osobnosti, pravo privatnosti itd. Visoke etničke i profesionalne standarde ovdje iznesene ne slijedi, mora se reći, uvjerljiva većina hrvatskih medija. Pogreške najčešće proizlaze iz brzine, površnosti i nezainteresiranosti za posao (nakladnici ih generiraju ili trpe zbog siromaštva, odnosno pauperizacije novinarstva) pa se njihov broj vremenom umnaža, a ne smanjuje zbog bujanja novih digitalnih platformi i površne selekcije mladih novinara. U tiskanom novinarstvu 70-ih tipfelari su bili nezamislivi, danas je teško zamisliv medij bez njih.

"Moj udžbenik cilja upravo u tom smjeru. Koristeći aktualne tekstove iz hrvatskih medija pokazuje se što ne ide prema općeprihvaćenim novinarskim standardima i kako bi se možda moglo bolje", kaže Brey. Tome služi peto poglavlje knjige u kojemu su vježbe, na kojima se može primijeniti stečeno znanje.

Novinarstvo je kao zanat zadržalo sve vječne imperitive: pouzdanost, provjerenost objavljenih informacija, objektivnost, uravnoteženost, zanimljivost, potpunost itd. Udžbenik obiluje korisnim savjetima, koji doista mogu pomoći svima - od apsolutnih početnika do veterana novinarstva, a sadrži i vrijedne teorijske stavove o toj profesiji, nekoć i danas. Novinarstvo jest zanat - ali je supstancijalno važan zanat. Čitamo: "Novinarstvo je četvrta noga na stolu, druge tri su zakonodavna, sudska i izvršna vlast. Odreže li se ta jedna noga - nema stabilnosti".

NOVINARSTVO

**JE ČETVRTA NOGA NA
STOLCU, DRUGE TRI
SU ZAKONODAVNA,
SUDSKA I IZVRŠNA
VLAST. ODREŽE LI SE
TA JEDNA NOGA - NEMA
STABILNOSTI**

Piše:
**BORIS
RAŠETA**

Thomas Brey doktorirao je na Sveučilištu Bohnum 1979. godine, na temi jugoslavenskog samoupravnog socijalizma i njegove recepcije u Njemačkoj, a radio je i kao voditelj regionalnog ureda njemačke tiskovne agencije DPA za jugoistočnu Europu (2012. - 2018.), pa poznaje i ovu regiju i njeno novinarstvo kao vlastiti džep. Uz to je kao šef regionalnog ureda DPA po prirodi posla svakodnevno godinama pratio rad svih ovdašnjih medija, sakupiviši golemu arhivu koja mu je pomogla u pisanju udžbenika